

Bildkonst inom barnskyddet

– En litteraturstudie om hur använda bildkonst inom
mottagningshem.

Jeanette Cronstedt

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	10590
Författare:	Jeanette Cronstedt
Arbetets namn:	Bildkonst inom barnskyddet - En litteraturstudie om hur använda bildkonst inom mottagningshem
Handledare (Arcada):	Arla Cederberg
Uppdragsgivare:	Sofia mottagningshem
<p>Sammandrag:</p> <p>Detta arbete är en litteraturstudie med syfte att ge ökad kunskap om hur professionella kan använda olika bildkonstmetoder med socialpedagogisk inriktning inom barnskyddets mottagningshem. Arbetet inriktar sig på bildkonstmetoder inom barnskyddskontexten. I den teoretiska referensramen behandlas ämnen som socialpedagogik med fokus på handlingskompetens och bildkonst med barn. Forskningsfrågorna i detta arbete är: Vilka och hurdana bildkonstmetoder kan den professionella använda i bemötande av barn inom mottagningshem? Hur kan den professionella förverkliga bildkonsten med hjälp av den socialpedagogiska handlingskompetensen? Arbetet är en litteraturstudie och som analysmetod används innehållsanalys. I arbetet användes 4 artiklar som behandlar bildkonstmetoder inom barnskyddet eller går att tillämpa inom barnskyddet.</p> <p>Resultatet visar två bildkonstmetoder som kan användas med barn inom barnskyddet. Dessa kreativa metoder är bearbetande, kartläggande och resursutvecklande bildkonstmetoder. Resultatet visar att kompetens i olika sätt att använda bildkonstmateriel och kommunikation är viktiga.</p>	
Nyckelord:	Barnskydd, mottagningshem, socialpedagogik, handlingskompetens, bildkonst
Sidantal:	48
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	11.12.2012

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social service
Identification number:	10590
Author:	Jeanette Cronstedt
Title:	Art in child welfare -A literature study how to use visual art in a residential care home
Supervisor (Arcada):	Arla Cederberg
Commissioned by:	Sofia vastaanottokoti
Abstract:	
<p>This thesis is a literature study with the purpose to give knowledge of how professionals can use visual art methods with focus on social pedagogic in a residential care home. This thesis describes visual art methods in child welfare. The theoretical framework is social pedagogic, social pedagogical competence and visual art in work with children. In order to capture the purpose two research questions was asked: What kind of visual art methods can be used by professional workers in residential care home? How can the professionals use art combined with social pedagogical competence? The work is a literature review, and content analysis is the analysis method used. 4 articles are included in this study that used visual art methods in child welfare.</p> <p>The results show that two visual art methods can be used in child welfare. These two art methods are: 1. Processing and mapping visual art methods, 2. Resource development methods. The analysis method describes connection between social pedagogical competence and visual art. The findings in the analysis method are that the professionals need knowledge in visual art, and communication methods that can be used in visual art.</p>	
Keywords:	Child welfare, residential care home, social pedagogic, social pedagogical competence, visual art
Number of pages:	48
Language:	Swedish
Date of acceptance:	11.12.2012

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Det sociala området
Tunnistenumero:	10590
Tekijä:	Jeanette Cronstedt
Työn nimi:	Kuvataide lastensuojelussa -Kirjallisuustutkimus miten kuvataidetta käytetään vastaanottokodissa
Työn ohjaaja (Arcada):	Arla Cederberg
Toimeksiantaja:	Sofian vastaanottokoti
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Työn tarkoitus on antaa tietoa kuvataiteen käyttämisestä sosiaalipedagogisena lähestymistapana lastensuojelussa vastaanottokodissa. Opinnäytetyö tutkii erilaisia kuvataidemenetelmiä lastensuojelussa. Teoreettisena viitekehyksenä on käytetty aiheina sosiaalipedagogiikkaa, sosiaalipedagogista toimintapätevyyttä ja kuvataidetyötä lapsien kanssa. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: mitä kuvataidemenetelmiä ammattilainen voi käyttää lastensuojelussa? Miten ammattilainen voi toteuttaa kuvataidesosiaalipedagogisen toimintapätevyyden osaamista? Opinnäytetyö on kirjallisuuskatsaus jonka analyysimenetelmänä on käytetty sisältöanalyysia. Työ sisältää 4 artikkelia joissa käsitellään kuvataidemenetelmiä lastensuojelussa.</p> <p>Tulosten mukaan on kaksi kuvataidemenetelmää joita voidaan käyttää lastensuojelussa. Nämä taidemenetelmät ovat käsittely- ja kartoituskuvataidemenetelmä ja voimavaraku- vataidemenetelmä. Analyysissä yhdistetään sosiaalipedagogista toimintapätevyysosaamista ja kuvataidetta. Tulokseni oli että ammattilainen tarvitsee tietoa miten kuvataidetta, erilaista materiaalista hallintoa ja kommunikaatiota käytetään lastensuojelussa.</p>	
Avainsanat:	Lastensuojelu, vastaanottokoti, sosiaalipedagogiikka, sosiaalipedagoginen toimintapätevyys, Kuvataidetta
Sivumäärä:	48
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	11.12.2012

INNEHÅLL

1	Inledning.....	7
1.1	Bakgrund	7
1.1.1	<i>Barn från svåra situationer</i>	8
1.2	Syfte och frågeställning	9
1.3	Problemformulering, avgränsning och arbetslivsrelevans.....	10
1.4	Centrala begrepp.....	10
1.4.1	<i>Barnskydd</i>	10
1.4.2	<i>Mottagningshem</i>	11
1.5	Tidigare forskning	12
2	Teoretisk referensram	15
2.1	Socialpedagogisk arbete	15
2.1.1	<i>Handlingskompetens</i>	16
2.2	Bildkonst	19
2.2.1	<i>Uttrycka känslor genom bildkonst</i>	19
2.2.2	<i>Avvikelser i barnens teckningar</i>	21
3	Metod.....	23
3.1	Val av metod.....	23
3.2	Litteraturstudie.....	23
3.3	Datainsamling.....	24
3.4	Tillvägagångssätt.....	26
3.5	Analys av material	29
3.6	Etiska överväganden	29
4	Resultat	31
4.1	Bearbetande och kartläggande bildkonstmetoder.....	31
4.1.1	<i>Bearbeta och beskriva relationer</i>	31
4.1.2	<i>Kartlägga förståelse av identitet</i>	33
4.2	Resursutvecklande bildkonstmetoder	33
4.2.1	<i>Stärka förståelsen av känslor</i>	34
4.2.2	<i>Kommunikation</i>	35
4.2.3	<i>Strategier</i>	36
5	Analys.....	38
5.1	Bildkonst som en socialpedagogisk metod inom barnskyddet.....	38
5.1.1	<i>Den produktiva kompetensen/ Handen</i>	38
5.1.2	<i>Den expressiva kompetensen/ Hjärta</i>	39

5.1.3	<i>Den kommunikativa kompetensen/ Tungan</i>	40
5.1.4	<i>Den syntetiska och analytiska kompetensen/ Hjärna</i>	40
5.1.5	<i>Handlingskompetensen/ Den femte kompetensen</i>	41
6	Diskussion	42
6.1	Metod diskussion.....	42
6.2	Resultat diskussion.....	43
7	Slutsats	45
	Källor	46
	Figurer	
	Figur 1 Bildningsblomman.....	18
	Figur 2 <i>Resultatöversikt</i>	31
	Tabeller	
	Tabell 1 <i>Databassökning</i>	26
	Tabell 2 <i>Översikt över valda artiklar</i>	27

1 INLEDNING

I mitt examensarbete behandlas bildkonst som en konstmetod inom barnskyddet. Jag är intresserad av hur professionella kan använda sig av olika bildkonstmetoder i sitt arbete inom barnhem inom barnskyddet. Jag är dessutom intresserad av hur den socialpedagogiska handlingskompetensen aktiveras och används i samband med bildkonstmetoder. Detta arbetssätt med användning av konstmetoder kan ge en möjlighet till bättre kontakt med barnet och skapa en relation mellan den professionella och barnet. Det finns olika slag av konstmetoder som kan användas inom barnskydd, t.ex. drama, musik, bildkonst. Jag har valt att inrikta mig på bildkonst för att det är mitt intresseområde inom vilket jag har större kunskap än inom de andra konstmetoderna. Under min praktik på ett mottagningshem fick jag personlig erfarenhet av hur det är att använda bildkonst med omhändertagna barn. Jag höll en pysselstund en gång i veckan för barn i åldern 3-7. Under pysselstunden kom jag i bättre kontakt med barnen och märkte att deras kreativitet och koncentration förstärktes. I början gav barnen väldigt lätt upp och vågade inte göra en del bildkonstuppgifter. Jag fick stöda och uppmuntra barnen för att de skulle orka koncentrera sig och när de lyckades med uppgiften var de stolta och ville visa för andra vad de själva har gjort. Vid fri teckneuppgift visade det sig att barnen berättar och förklarar mer än vanligt om vad de ritar och tänker. Under praktiken väcktes intresset för hur bildkonst kan användas med socialpedagogisk inriktning. Därför vill jag i mitt examensarbete vidareutveckla betydelsen av bildkonst och hur de professionella kan använda bildkonst med hjälp av sin socialpedagogiska handlingskompetens.

1.1 Bakgrund

I min bakgrund kommer jag att lyfta fram bakgrundsfakta om konstmetoders betydelse inom barnskydd för att ge en insyn i varför de används. Därefter kommer jag att lyfta fram hurdana svårigheter barn inom barnskyddet kan ha, vilket man ska ta i beaktande när den professionella bemöter dessa barn och för att sedan kunna använda sig av bildkonst.

Enligt Känkänen (2011) har behovet av konstmetoder inom barnskyddet ökat för att det är viktigt för barnet att få uttrycka sig och få information ur barnens synvinkel. Institutionen för hälsa och välfärd har behandlat temat sedan 1993, genom att hålla seminarier, forsknings- och utvecklingsprojekt som har gjorts i samarbete mellan yrkeskunniga i välfärd, forskare och konstnärer

Konst har visat sig vara betydelsefullt för att få kunskap om barnets värld. Konst- och kulturbetingade metoder har varit till hjälp inom barnskyddet då man vill få fram fördjupad kunskap om barnets erfarenheter och känslor. Konstmetoder kan tillämpas i alla åldrar både inom öppenvård och inom anstalter. Med hjälp av konstbaserade metoder försöker man göra vardagen mera rikare, och samtidigt sätta igång sinnen och kreativiteten för att locka fram barnets erfarenhet och känslor. (Känkänen 2011)

1.1.1 Barn från svåra situationer

I det följande behandlas kort några typiska reaktioner och beteenden som barnen kan få till följd av bristande omsorg. Barn inom barnskyddet och på ett mottagningshem har ofta upplevt bristande omsorg och/eller andra traumatiska upplevelser. Kunskap och förståelse om barnens reaktioner och varifrån dessa reaktioner kommer, hjälper till i arbete med dessa barn, t.ex. hur den professionella bemöter dessa barn för att sedan kunna använda bildkonstmetoder i mötet med barn.

Barnens otillfredsställda behov skapar beroendeproblem. De framträder hos barn som är utsatta för bristande omsorg och visar sig ofta på två olika sätt: antingen som öppet beroende eller som ett tillämpat, försvarspräglat oberoende. Det öppna beroende kan visa sig som ångestfyllt klängande, ständig fysisk kontakt, sökande efter uppmärksamhet. Försvarspräglat oberoende syns när barnet är överdrivet oberoende och känslomässigt tillbakadraget från föräldrar och andra vuxna. Bakom dessa reaktioner ligger en längtan efter trygga och bekräftande omsorgspersoner. (Killén 1996:92)

Barn som får bristande omsorg kan hamna i en kedja av förluster och kriser under en lång tid, vilket kan medföra trauma för barnet. Ångesten och aggressionen hos barn som utsätts för bristande omsorg kan vara överväldigande. En del av dessa barn kan interna-

lisera sin ångest och aggressivitet, blir självdestruktiva, deprimerade, passiva samt tillbakadragna och undviker kontakt med andra. (Killén 1996:93–97)

Många barn som är utsatta för bristande omsorg leker inte eller så leker de stereotyp och upprepar samma tema. I samspel med andra barn visar de mindre kreativitet. Sorg, ångest och depressioner, liksom barnets försök att bearbeta sina upplevelser, ger lite utrymme åt kreativitet och glädje i leken. (Killén 1996:98)

En viktig källa till utvecklingen av barnens självbild och självkänsla är föräldrarnas uppfattning av barnet. Barnens utvecklingsförseningar och koncentrationsproblem som kommer i samband med bristande omsorg kan leda till inlärningsproblem. Barnens upplevelser präglas därför ofta av misslyckanden. Detta är naturligtvis en viktig faktor när det gäller utvecklande av självkänsla och samspel med andra och den roll barnet får i sitt sociala nätverk. (Killén 1996:99–101)

Barnen har egenskaper som är förbundna med utveckling och behov, t.ex. egenskaper såsom temperamentskillnad hos barnet. Barnets egenskaper kan påverka och bli påverkade av bristande omsorg. (Killén 1996: 87)

1.2 Syfte och frågeställning

Syfte med detta examensarbete är att ge ökad kunskap om hur professionella kan använda olika bildkonstmetoder med socialpedagogisk inriktning inom barnskyddets mottagningshem.

Frågor:

- Vilka och hurdana bildkonstmetoder kan den professionella använda i bemötande av barn inom mottagningshem?
- Hur kan den professionella förverkliga bildkonsten med hjälp av den socialpedagogiska handlingskompetensen?

1.3 Problemformulering, avgränsning och arbetslivsrelevans

Jag har valt att lyfta fram hur den professionella kan använda sig av olika bildkonstmetoder med hjälp av handlingskompetens. Det har visat sig att konstmetoder har blivit allt mer viktigare inom barnskyddet och kan ge en betydelsefull verksamhet för barnen. Socionomer använder sig av sin socialpedagogiska kunskap, där handlingskompetensen är ett arbetssätt i kreativ verksamhet med klienten. Jag valde att avgränsa mig till barn i lekåldern, eftersom de kan ha svårt att uttrycka sig verbalt och då kan man använda bildkonst som metod för att förstå barnets värld och upplevelser. Kontexten i examensarbetet är mottagningshem. Inom konstmetoder avgränsar jag mig till bildkonst.

Examensarbetet ska ge ökad kunskap om bildkonst och dess betydelse inom barnskyddet. Arbete är kopplat till barnskyddet, där det behövs ny och fördjupad kunskap om olika kreativa metoder. Socionomer som arbetar med barn inom barnskyddet ska i detta arbete få kunskap och lära sig nya metoder om hur de kan använda sig av bildkonst med socialpedagogiskt perspektiv.

1.4 Centrala begrepp

Mina centrala begrepp är följande; barnskydd, mottagningshem, bildkonst, socialpedagogik och handlingskompetens. Jag beskriver barnskydd och om mottagningshem i följande kapitel. I kapitel 2 beskrivs socialpedagogik, handlingskompetens och bildkonst.

1.4.1 Barnskydd

Inom Barnskydd beskriver jag barnskyddets grundprinciper och sedan följer fördjupning i mottagningshem och deras verksamhet.

Barnskyddet har tre viktiga uppgifter: inverka på barnets allmänna uppväxtförhållanden, stöda föräldrarna i uppfostringsuppgifter och skyddandet av barn. (Muranen 2012) Barnskyddet grundar sig på barnets allmänna rättigheter, där tyngdpunkten ligger i bar-

nets rätt till att få trygghet och stimuli från sin uppväxt miljö. Dessutom ska barnet ha möjlighet till balanserad och mångsidig utveckling. (Taskinen 2008:10) Enligt barnskyddslagen 4 § ska barnskyddet främja barnets gynnsamma utveckling och välfärd. Barnskyddet ska även stöda föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran av barnet. Barnets och familjens problem ska förebyggas. Dessutom ska man ingripa i problem som observeras i tidigt skede. Vid bedömningen av behovet och vid genomförandet av barnskydd ska barnets bästa beaktas i första hand. (Barnskyddslag 13.4.2007/417)

Barninriktat och familjeinriktat barnskydd förverkligas då när barnet och familjen är klienter inom barnskyddet (Muranen 2012). Kärnan inom barnskyddet är att trygga barnets rätt till ett meningsfullt liv och ge möjlighet till barnet att skapa trygga relationer. Barnen ska få vara barn. Uppgifter inom barn- och familjinriktat barnskydd är följande; behovet av barnskydd, stödåtgärder inom öppna vården, brådskande placering av barn, omhändertagning, fosterhem och eftervård. (Taskinen 2008:11–13)

1.4.2 Mottagningshem

Barnskyddsanstalter är barnhem, ungdomshem, skolinternat samt mottagningshem. En bra organiserad anstalt kan ses som bästa alternativ när barnet är tillfälligt placerat, och när man arbetar med föräldrarna. Barnskyddet strävar efter att placera barnet inom familjevård, detta är dock inte alltid möjligt, t.ex. när skötandet av barnet är väldigt krävande. (Muranen 2012) Barnets svårigheter kan vara så stora att krisfamiljens resurser inte är tillräckliga, medan arbetarna inom mottagningshem har stöd av varandra. (Häkkinen 1999:112–114)

Verksamheten inom anstalter styrs av barnskyddslagen. Enligt reglerna ska det finnas tillräckliga och lämpliga utrymmen och verktyg för insatser och tillräckligt med professionella anställda inom det sociala området och andra områden. Mängden av professionella är i relation till hur många barn som finns på anstalten. Utrymmen inom anstaltsvården anses vara tillräckliga då barn som bor på anstalten har möjlighet till tillräckligt privatliv. Barnet ska ha möjlighet till lugn och dessutom ska anstalter ha gemensamma

utrymmen. Målet är att det ska vara rymligt, och att miljön är hemlik, hemtrevlig, trivsam och trygg. I ett boende får man tillsammans sköta högst sju barn eller unga, och i en byggnad får det finnas högst 24 barn eller unga. (Muranen 2012) Den förändring och utveckling som skett inom barnskyddsanstalter är följande: de anställda ska samarbeta genom att använda arbetsgruppens kapacitet och stöd av socialarbetare. Arbetet ska vara mer familjecentrerat och tyngdpunkten är att stärka familjens egna resurser. Personalen ska arbeta med föräldrarna. I nätverksarbete ska för barnet viktiga och betydelsefulla människor och parter samarbeta för att få möjlighet att lösa problem. Problemhantering bygger på att individen ska tro på sina egna resurser och krafter och lösa sina problem positivt. Barnskyddsanstalter ska också ha aktiviteter. (Häkkinen 1999:112–114)

1.5 Tidigare forskning

I min tidigare forskning presenteras 4 artiklar som behandlar bildkonst med barn. Artiklarna ger kunskap om hurdana effekter bildkonsten har med barn som är utsatta.

Cumming och Visser (2009) artikel *Using art with vulnerable children* handlar om en studie om hur man använder konstverkstäder med utsatta barn och inflyttningar. Organisationen The Devo Behaviour Support Team erbjöd konstverkstäder till skolor i England. Målet med konstverkstäderna är att stöda barn som har sociala, emotionella och beteendevårigheter och flyktingar som börjat skolan. Forskningsmetoden som användes i denna studie är observation med hjälp kvalitativ teknik, där forskarna observerade dessa barns självförtroende och sociala interaktioner. Studien utgick i en period på sex månader där man observerade sex barn från fyra konstverkstäder. I konstverkstäderna övade barnen färdigheter som gav dem självsäkerhet. Under den första verkstaden användes ohotade aktiviteter. I den andra verkstaden användes pararbete och i de sista verkstäderna jobbade barnen för att åstadkomma en gruppbild. Resultatet i studien visar att barnens självförtroende höjdes med hjälp av verkstäderna, vilket reflekterade att barnen hade fått ökad kunskap i social interaktion i klassrummet. (Cumming & Visser 2009)

Eija Keränens (2001) artikel ”*Isää en piirrä*”: *Lasten väkivaltakokemusten käsittely kuvailmaisun avulla* om hur barn kan uttrycka sina erfarenheter av våld med hjälp av bild-

konst. Konstterapeuten Keränen beskriver hur hon använde konstterapi med barn som upplevt våld under Lapsen aika-projektet. Projektet räckte två år på ett skyddshem. Målet var att ge möjlighet till barn i åldern 3-11 att få möjlighet att uttrycka sig med hjälp av teckningar och att få tala ut saker. Projektet lyfter fram hur viktigt det är för barnen att få redskap om hur de kan uttrycka sina känslor om sina rädslor, ångest, depression. Keränen använde sig av bildkonstmetoden teckning med olika teman, t.ex. familjebilder, drömmar, självbild och spontana teckningar. Projektet visade att teckning är en bra arbetsmetod i syfte att hjälpa barn att uttrycka sina känslor. Användning av endast verbalkommunikation skulle inte ha varit tillräckligt för små barn. Projektets slutresultat visar att barnen blev mer synliga och får därmed samtidigt krishjälp. Barnen upplevde känslan att de var viktiga aktörer och att de blev hörda av den vuxna. Barnen tyckte dessutom att det var trevligt att teckna och att få göra något tillsammans. (Keränen 2001:123–148)

Barkman och Virtanens (2002) artikel *Oma elämän kantaa. Elämäntietä- ilmaisutaidot lastensuojelussa syrjäytymisen ehkäisemiseksi*, är ett forsknings och utvecklingsprojekt inom SYREENI Taimi-projektet. Projektet gick ut på att erbjuda en möjlighet till personalen inom barnskydd att få bredare och djupare färdigheter att göra livsberättelser med hjälp av konstmetoder. Livsberättelse handlar om att göra en berättelse över sitt eget liv med hjälp av olika kreativa konstmetoder, t.ex. teckning, fotografering, musik, dans. Målet med detta projekt är att införa nya arbetsmetoder inom barnskyddet. Dessa nya arbetsmetoder ska hjälpa den professionella lära känna barnet och att lyfta fram barns funderingar och känslor. Projektet började med en pilotundersökning där man skolade 23 personer från barnhem och familjearbetare som arbetade för Helsingfors stad. Efter skolningen fick egenvårdaren använda samma metod i arbete med omhändertagna barn. Forskningsmetoden utgick från att arbetarna fick skriva en arbetsdagbok om processen att göra livsberättelser med barnen. Arbetsdagboken var indelad i fyra delar och innehöll stödfrågor. Barkman och Virtanen forskade i dessa dagböcker för att se om detta projekt nådde sina mål. Projektets slutresultat visade att barnen fick uttrycka sig, förstå och hitta ord till svåra känslor med hjälp av livsberättelse. I resultatet lyftes också fram vilka svårigheter de professionella stötte på i sitt arbete med barnen rörande livsberättelseprocessen. (Barkman & Virtanen 2002)

I artikeln *The Assessment of Drawings from Children Who Have Been Maltreated* undersöker Browne och Veltman (2002) hur man bedömer ifall barnet har blivit misshandlat utgående från barnens teckningar. Forskningen baserar sig på en systematisk litteraturstudie där 23 artiklar studerades. Artiklarna behandlar olika konstmetoder som används med barn som blivit misshandlade. I sin litteraturstudie kom Browne och Veltman fram till att i samband med teckningsmetoder bör man kommunicera med barnen. Resultatet visar att teckningsmetoder med barn kan ge rapport om barnen har blivit misshandlade. Teckningsmetoden är dock inte heltäckande. Teckningsmetoderna med barnen visar också att de bryter isen mellan de professionella och barnen. (Browne & Veltman 2002)

2 TEORETISK REFERENS RAM

Detta kapitel utgör den teoretiska referensramen i min studie. Jag beskriver grunden i det socialpedagogiska arbetet och går igenom socialpedagogikens arbete med omhändertagna barn inom barnskyddet. Ytterligare kommer jag att lyfta fram socialpedagogiska handlingskompetenser som den professionella kan använda sig av. Bildkonst kan ses som en kreativ metod inom det socialpedagogiska arbetet. Jag kommer att lyfta fram hur man kan använda bildkonst som kreativ metod och hurudan inverkan och vilka positiva effekter det har på barnet.

2.1 Socialpedagogiskt arbete

Socialpedagogiken kan definieras på flera sätt. Ett sätt kan vara att studera de olika definitionerna av begreppen från teorin. Ett annat alternativ att definiera socialpedagogiken är att se hur begreppen uppstått och utvecklats i ett historiskt perspektiv. Ett tredje sätt att förstå socialpedagogiken är att sätta begreppet i relation till nuvarande samhälle och pågående samhällsförändring. (Eriksson & Markström 2000: 185) Kurki och Nivala (2006:11–12) beskriver socialpedagogiken som en samhällsvetenskap, som kombinerar både pedagogiska och sociala element. Socialpedagogiken har två inriktningar i sitt arbete. Den ena inriktningen är socialpedagogikens uppgift att stöda social uppfostran, vilket hjälper människan att växa upp i samhället och att kunna umgås med andra inom samhället. Den andra inriktningen är att stöda vardagen för de utstötta. (Kurki & Nivala 2006:11–12)

Ett av socialpedagogikens områden går in på omhändertagande av barn och ungdomar utanför det egna hemmet, där socialpedagoger arbetar med barn och ungdomar i särskilt boende och på institutioner dygnet runt. Syftet är att stöda omhändertagna barn med särskilda behov. Trots barnets individuella svårigheter ska socialpedagogen stöda barnet så att det kan uppnå samma möjlighet till personlig utveckling och hälsa som jämnåriga. Stödet ska ges på ett sådant sätt att det främjar barns och ungdomars utveckling, välmå-

ga och självständighet. Socialpedagogisk teori och metod på området bygger på vittomfattande begrepp t.ex. fostran, behandling, miljöterapi, kognitiv terapi, relationspedagogik och konsekvenspedagogik. (Madsen 2006:19–20)

2.1.1 Handlingskompetens

Eriksson och Markström (2000) lyfter fram den socialpedagogiska professionen och vilken yrkeskunskap det krävs för denna socialpedagog. Inom många professioner krävs det handlingsinriktad kunskap. I det sociala arbetet ska teorier och metoder omsättas till en handlingsnivå. Det krävs både analysprocess och en handlingsprocess. Bent Madsen har i sin modell beskrivit vad han anser att krävs och vad som ingår i rollen som professionell socialpedagog. (Eriksson & Markström 2000:173–174) I denna professionella socialpedagog krävs det kompetenser. Socialpedagogiska kompetenser kan följas efter bildningsblomman, där det finns fyra blomblad, där varje blad har en enskild kompetens, och alla blad tillsammans skapar en femte kompetens, vilket är i mitten av blomman (se figur 1). Socionomen ska använda sig av dessa kompetenser, för att ge rätt vägledning i bemötandet av klienten. Socialpedagogiska kompetenser handlar om komplicerade kartläggnings- och kunskapsprocesser i förbindelse med målföreställningar, förmåga till analys och formulering av problemställning, motsättningsfyllda valsituationer när det gäller val av innehåll och aktiviteter och de är ofta ogenomskådliga handlingsmöjligheter, när det gäller att ta den professionella rollen som socionom. (Madsen 2001:226)

Kompetenserna hjälper den professionella att bemöta klienten och att förstå dennes livssituation från olika perspektiv, och veta hur man ska förhålla sig så att klienten utvecklas och får erfarenhet. Det är viktigt att utveckla klientens kompetens och ge denne erfarenhet som kan användas senare i livet och som utvecklas till livskompetens. (Madsen 2001:227)

Den första kompetensen som jag beskriver om är den manuella/ produktiva kompetensen. I denna kompetens ska socionomen förhålla sig skapande, ingripande och omformande till sin omvärld. Socionomen ska vara kreativ och skapa verksamheter som har mening och använda sig av material som kan vara kunskap och fakta. Socionomen ska

ha kompetens att behärska manuella färdigheter, vilket handlar om processer där det gäller att kvalificera deltagarnas föreställningsförmåga, handlingsförmåga och värderingsförmåga. (Madsen 2001:228) Den produktiva kompetensen kan exempelvis gälla allt från matlagning, att lägga upp budget tillsammans med en klient, till att utöva och använda sig av en behandlingsmetod, t.ex. miljöterapi eller familjeterapi. (Eriksson & Markström 2000:173–174)

Den andra kompetensen som jag tar upp är den expressiva kompetensen, vilken handlar om det kroppsliga och/ eller musikaliska fältet. Denna kompetens representerar den estetiska och emotionella dimension. Socionomen använder varje dag dessa etiska och emotionella tankesätt, för att kunna lära ut hur samhällets normer och värderingar fungerar. Genom kroppens språk får vi kunskap och handling. Kunskapen leder till förnimmelser, medan handling ger estetiska uttryck. (Madsen 2001:229) Den professionella ska kunna använda kroppsliga uttryck och sinnen för att frigöra sina erfarenheter som inte kan uttryckas verbalt. Här använder socialpedagogen exempelvis musik, drama och bild istället för ord. (Eriksson & Markström 2000:173–174)

Den tredje kompetensen utgår från kommunikation, den så kallade kommunikativa kompetensen. Till denna kompetens hör det språkliga och sociala fältet. Kommunikation består av språk, där människor förhåller sig till varandra med handlingar som är språkligt betingade. Språket är vägen till ömsesidiga relationer, vilket är väldigt viktigt att ha som socialpedagogisk tanke när man bemöter barn ”som kommer från svåra förhållanden”. Kommunikativa handlingar bygger på antagandet att den andra är liksom en själv och följer samma normer. (Madsen2001:230)

Den analytiska/syntetiska kompetensen är den fjärde kompetensen. Dit hör även vetenskapliga och experimentella fältet. Inom denna kompetens ligger tyngdpunkten på kunskap. Kunskapsdimensionen är byggd av olika kunskapshandlingar och kunskap bringar klarhet i yttre fenomen. När man lär sig nya handlingar leder det till större klarhet. (Madsen 2001:232–233) Socialpedagogen ska genom ett utforskande och reflekterande förhållningssätt försöka få en djupare förståelse av verkligheten. Socialpedagogen kan genom att själv producera systematiskt vetande och genom att tillägna sig teoretiska kunskaper ta del av andras erfarenheter samt med hjälp av dessa dra slutsatser av egna erfarenheter. I den analytiska kompetensen ingår att kunna gå från det specifika till det

generella, från delar till helhet. Den syntetiska kompetensen innebär att kunna se nya mönster och helheter genom att sätta samman delarna på ett nytt sätt. Centralt för den analytiska/syntetiska kompetensen är utforskning och reflektion i vardagliga situationer i socialpedagogisk praxis. (Eriksson & Markström 2000:173–174)

Den femte kompetensen kallas handlingskompetensen. Denna kompetens är en integration av de fyra kompetenserna och de används i reflekterad praktisk handling. (Eriksson & Markström.2000:173–174) När man har uppnått den femte kompetensen inom socialpedagogik ska socialpedagogen kunna vara kreativ och ha förmåga att tänka och handla på ett skapande sätt i förhållande till sig själv och sin omvärld. I den femte kompetensen ska man ha färdighet att använda material samt skapa och samtidigt tänka på det etiska förhållningsättet, kommunikation och kunskapen bland de olika delarna. (Madsen 2001:234)

Figur 1. Bildningsblomman (Madsen 2001:226).

2.2 Bildkonst

Detta kapittel inleds med vilka processer som väcks hos barnet i bildkonst och bildskapande. Jag fördjupar mig i bildkonstteori och beskriver följande faktorer som har betydelse i bildkonst i arbete med barn; uttryck, kommunikation, avvikelser i barnets teckningar. Dessa faktorer hjälper den professionella att se ur barnets synvinkel och se vad barnet har upplevt.

Bildkonst ger möjlighet åt barnet att skapa, att njuta och att tala om konst; genom dessa processer kan barnet stimuleras att tänka, reflektera och filosofera (Alerby & Elíðóttir 2006:127–128). Målet med bildkonst är att lära barnet estetik och utveckla kreativiteten, vilket ska stöda barnets utveckling. Bildkonst ger rikligt med möjlighet till perception och observation, där barnet lär sig att se med nya ögon och vara öppen för nya saker. Den vuxnas närhet och engagemang krävs för att kunna stöda barnet att samla nya erfarenheter inom bildkonstens värld. Barnets kreativitet syns när han/hon vågar pröva på egen praxis, lösa problem och gå över sina egna gränser. Inom denna kreativa process kommer barnets upplevelser fram som påverkar och skapar fantasi och som berör barnets känsloliv. I bildskapande arbetar barnet med observation och fantasi och inom bildkonst arbetar barnet med att göra det synligt. Bildkonst övar upp koncentrationen. Barnet får konkret känna och pröva på saker och föremål, vilket hjälper barnet att uttrycka sina tankar och erfarenheter. (Rukonen et al. 2009: 48-49) Det är viktigt att barnet får skapa bilder enligt sin egen förmåga, kan utgå från sitt eget liv, sin bild av världen, så som den formas av egna erfarenheter och av dagens sociala verklighet. Detta ger konsten en ny estetisk dimension som placerar den professionella på samma perceptionsplan som barnet. (Alerby & Elíðóttir 2006:136)

2.2.1 Uttrycka känslor genom bildkonst

Flera forskare som studerat barnteckningar understryker att barn genom sina teckningar kommunicerar med omgivningen på ett ärligare och mer djupgående sätt än de gör verbalt. En annan förklaring till varför bildkonstmetoder är bra kan vara att små barn saknar ord för vad de vill uttrycka. Holmsen (2007) lyfter fram olika teoretiker och de-

ras syn på bilkonst som ett sätt att uttrycka sig. Lowenfeld och Brittain (Holmses 2007) kallar barnteckningen ett språk varigenom barnet uttrycker sina egna erfarenheter och känslor. Dygregrov (Holmsen 2007) understryker att både lek och teckning kan hjälpa barn att bearbeta sorg och trauma, medan Storaas (Holmsen 2007) nämner att barn kan åskådliggöra rädsla och svåra känslor genom teckning. (Holmsen 2007:172)

För att barnet ska kunna uttrycka sig i konst behöver barnet öva olika arbetsätt och använda olika material för att skapa. När barnet ger mönster åt sina erfarenheter i sina teckningar, tillägger barnet observationer som det har samlat från sin omgivning. I dessa erfarenheter som barnet tecknar lär barnet känna igen sina egna känslor och tankar. När barnet berättar om sina känslor och erfarenheter i sina bilder övar barnet att uttrycka sig och kommunicera. När barnet tecknar eller målar ska det ske på barnets nivå och på barnets villkor för att bilden ska ge ett konkret mönster på barnets värld. Att kommunicera om sina egna erfarenheter är betydelsefullt för barnet, eftersom barnet lär sig att uttrycka sina egna tankar och åsikter. (Rukonen et al. 2009:48–51)

Keränen (2001) och Holmsen (2007) lyfter båda fram hur symboler, färg och form har betydelse för barnets uttryckande av känslor. Enligt Keränen kan barnet genom symboler i teckningen få distans från det otrevliga, och behandlingen kan kännas tryggare inom bildkonstskapande. Bilden ger möjligheten att hantera de erfarenheter som känns svåra eller som är svåra att acceptera. Barn som har upplevt våld inom sin familj har ofta rädslor som är svårt att prata om. Barnet kan uttrycka sig genom att rita monster eller troll, genom bilden berättar de om sina erfarenheter och upplevelser. (Keränen 2001:123–124) Enligt Holmsen är färgerna känslornas språk och de betyder mycket för barn från tidig förskoleålder. Holmsen lyfter upp Gillberg som hävdar att små barn ofta använder färger slumpmässigt och utan särskild hänsyn till realismen. Efter hand utvecklar barn ett känslomässigt förhållande till färger där vissa föredras framför andra. (Holmsen 2007:168) Känslor uttrycks inte bara med hjälp av färger utan också genom form. Att skapa meningsfulla former är det dominerande hos barn i treårsåldern där färgerna alltså tycks spela en underordnad roll i det tidiga utforskandet. Storlek och placering används medvetet eller omedvetet för att uttrycka känslor. Överdrifter, utlämnanden och förändringar i schemat sker inte medvetet eftersom de är känslomässigt engagerade av motiv. (Holmsen 2007:168–169)

Barnet ritat vad hon/han känner och tänker. Bilderna berättar om barnets erfarenheter och deras syn på omvärlden. Ritningar och målningar kan ses som en berättelse, liknande som en berättande saga i narrativ terapi. Ritningar ger möjlighet åt barnen att berätta sagor, förmedlar metaforer, och uttrycka sin syn på världen. Genom bilderna kan barnet uttrycka sina erfarenheter, tankar och känslor, och på det här sättet gör han/hon skillnad mellan sig själv och problemet. Metaforer gör det möjligt att ta avstånd från det egentliga problemet, t.ex. barnet har lättare att berätta om hur monster strider, än om föräldrarnas gräl och bråk. Arbetet, med barn och deras teckningar och berättelser, ska hållas på metaforisk nivå, och inte försöka limma sig fast med våld i riktiga situationer, t.ex. strider i barnets hem. Då kommer man allt för nära barnet, och barnet vill inte handskas med det eller gå igenom det. (Keränen 2001: 124-126)

Keränen (2001) tar upp i sin artikel två olika sätt att tillämpa Gardnerins teori. Enligt Gardnerin är det viktigt att skilja på två olika ritningssätt, eftersom dessa hjälper att förstå teckningen och barnets sätt att tala om dem. Formaren (patterner) är intresserad av former, bilder, färger, storlek. De njuter av att experimentera med färger och former, men är inte så särskilt intresserade av social interaktion. Dessa barn är inte så intresserade att berätta om sina bilder och man får inte tvinga dem. Formarna är ofta produktiva och om de upprepar samma mönster, kan teckningen berätta om deras erfarenheter. Dramatikern (dramatist) tycker om aktivitet, äventyr och sagor. De beskriver omgivningen och dess händelser och berättar gärna sagor i sina teckningar. Sociala kontakter är viktiga för dramatikern och de går ivrigt med i interaktion genom att teckna och berätta. Alla barn passar inte in i dessa grupper och en del tycks röra sig mellan dessa två teckningstyper. (Keränen 2001:124–126)

2.2.2 Avvikelser i barnens teckningar

Holmsen (2007) beskriver Lowenfeld tre principiella former av avvikelser i barns teckningar: Överdrivande av betydelsefulla delar, t.ex. att armar, ben eller andra kroppsdelar

som har betydelse för barnet görs proportionellt större. Andra avvikelser i barns teckningar är likgiltighet inför eller utlämnande av olika delar. Den tredje avvikelsen är förändring av symboler för känslomässigt betydelsefulla delar. Barn är ofta inte själva medvetna om de här avvikelserna. Lowenfeld hävdar att de inte överdriver utan istället skapar storleksrelationer som är verkliga för dem. T.ex. en pojke bor på ett kriscenter med sin mamma. Pojken ritade sig själv och berättar att han stora muskler och är väldigt stark. Pojken berättar vidare att han löper. Enligt Lowenfeld betonar avvikelser: pojken överdriver storleken på armar, händer och muskler. Kan det bero på en önskan att mäta sig med pappan? Uttrycker de långa benen en önskan att springa sin väg när det stormar som värst mellan föräldrarna. (Holmsen 2007:167–168)

Sist i detta kapittel vill jag lyfta fram bilden som kan vara terapeutisk även om det inte är frågan om egentlig terapi. Den berikar kreativiteten, hjälper till att strukturera saker och genom den hittar barnet nya sidor om sig själv och i relationerna till andra människor. (Keränen 2012:123–124)

3 METOD

3.1 Val av metod

Jacobsen(2007:46) syftar på att valet av metod bestäms utgående från problemställningen. Mitt syfte är att ge ökad kunskap om hur professionella kan använda sig av olika bildkonstmetoder inom barnskyddet. Jag använder metoden litteraturstudie för att den är en lämplig metod när det är omöjligt att samla in primärdata eller vill få reda på hur andra tolkar en viss situation eller en händelse. (Jacobsen 2007:113–114)

3.2 Litteraturstudie

En litteraturstudie är en form av kvalitativ studie, där ord, meningar och berättelser som har samlats in eller nedtecknats av andra (Jacobsen 2007:112). En litteraturstudie strävar efter att identifiera omfattande och spåra all tillgänglig information inom ett ämne och samtidigt beskriva en klar, sammanfattande metodik. Litteraturstudien är ett viktigt verktyg eftersom den ger en sammanfattning av forskning och information om ett visst ämne. (Aveyard 2007:11)

Den systematiska litteraturstudien utgår från en tydligt formulerad fråga som besvaras systematiskt genom att identifiera, välja, värdera och analysera relevant forskning (Forssberg & Wengström 2003:27–28). En litteraturstudie innebär alltså att systematiskt söka, kritiskt granska och sammanställa litteraturen inom ett valt ämne eller problemområde. En systematisk studie syftar till att åstadkomma en syntes av data från tidigare genomförda empiriska studier. Den systematiska litteraturstudien bör fokusera på aktuell forskning inom det valda området och syftar till att finna beslutsunderlag för klinisk verksamhet. (Forssberg & Wengström.2003:29–31) Denna studie leder till att det skapas nya insikter vilket är möjligt endast när varje del av relevant information är sedd i en helhet bestämd av annan information (Aveyard2007:5-6).

En litteraturstudie passar in som metod, eftersom jag då kan undersöka andra forskares tolkningar och observationer i rapporter om kreativa metoder inom bildkonst. I litteraturstudie används sekundärdata, vilket innebär att data som används är insamlad av andra. Endast en liten del av sekundärdata är tillgänglig i form av rådata, vilket innebär att sekundärdata är skraddarsydd för de syften den ursprungliga datainsamlingen hade. Detta innebär en begränsning av vad en forskare kan få ut av sekundärdata. (Jacobsen 2007:113–115) Sekundärdata i en systematisk litteraturstudie är relaterad till en primär empirisk forskning och kan därför betraktas som ett reliabelt bevis när det är identifierat som lika reliabelt som en litteraturstudiefråga (Aveyard 2007:25).

En väl genomförd litteraturstudie stödjer målet att bygga vidare på befintlig kunskap och minskar risken att förbise tidigare kunskap (Höst et al. 2006:59).

3.3 Datainsamling

Informationssökningen är en process, där resultatet är direkt avgörande för slutprodukten. Det finns några steg i informationssökningen. Stegen fyller alla en egen funktion men är beroende av varandra för att sökningen ska kunna fortskrida och utvecklas. Parallellt med sökprocessen löper hela tiden viktiga dokumentationer som är till för att skapa struktur och hålla alla delar samlade. För att sökprocessen ska lyckas krävs också att man hela tiden kritiskt analyserar både tillvägagångssättet och resultatet av sina sökningar samt avslutningsvis processen i sin helhet. (Friberg 2006:46)

För att kunna både fritt experimentera och samtidigt ha en röd tråd krävs det att man i litteratursökningen gör både systematiska och osystematiska sökningar. Dessa två olika arbetsmetoder är kompletterande metoder, som är avsedda för att användas parallellt. Systematisk informationssökning hjälper till att skapa struktur och hantera den mängd av olika slags information och informationskällor som finns tillgängliga. Denna informationssökning genomförs genom att hela tiden dokumentera tillvägagångssättet i processen, hålla sig till en arbetsplan, samt genom att utnyttja hjälpverktyg och söktechniska möjligheter, som ges i de databaser och bibliotekskataloger som används. Den centrala betydelsen inom den osystematiska litteratursökningen är att den ska ha bredd, vara inspirerad och experimenterande. (Friberg 2006:48)

Enligt Friberg (2006:33–34) är det problemformuleringen och syftet som avgör vilka texter som ska väljas. Det kan röra sig om forskningsartiklar publicerade i vetenskapliga tidskrifter, rapporter och doktorsavhandlingar. Texterna ska väljas med systematik så att de kan svara på syfte och problem. De vetenskapliga artiklar som jag kommer att använda mig av är forskningar, doktorsavhandlingar, projektarbeten och tidskrifter.

Under litteratursökningsfasen sker också avgränsning. I litteraturavgränsning ska texternas kvalitet bedömas, vilket resulterar i att vissa texter exkluderas och andra texter inkluderas. Exklusions- och inklusionsprocessen bedöms utgående från syfte och problemformulering. (Friberg 2006: 33-34) Studien skapas genom inklusions- och exklusionskriterier för att bestämma vilken information ska ingå i studien. I litteraturstudien ska man försäkra sig om att endast de relevanta källorna är inkluderade. De studier som inte uppnår inklusionskriterierna bör exkluderas från studien. (Aveyard 2007:11)

Mina inklusionskriterierna för vetenskapliga artiklar och forskningar är följande:

- artiklarna ska handla om barn, barnskydd, bildkonst
- artiklarna ska vara vetenskapliga
- artiklarna ska vara publicerade år 2002 eller senare

I sökprocessen dokumenterar jag i tabellform mina sökningar och gör upp en arbetsplan. I en ordentlig plan framskrider sökningen bättre och strukturen bibehålls. Planen kan utformas på olika sätt t.ex. genom mindmapping, i tabellform eller som anteckningar på papper. I en arbetsplan bör det finnas följande; sökproblem, sökord, synonymer, informationsbehov, tänkbara informationskällor och tidsgång. Sökproblemet utgår från syfte och problemområde, där min utgångspunkt är att söka information om bildkonstmetoder inom barnskydd. Sökord som representerar problemen och ämnen är ”bildkonst”, ”konst”, ”-metoder”, ”barnskydd”. Förutom på svenska får artiklarna också vara på engelska och finska, då blir sökorden följande: ”taide”, ”kuvataide”, ”ammattilainen”, ”art”, ”drawing”, ”child protection”, ”foster home”, ”orphanage”. Dessa sökord kombineras på olika sätt för att ge de artiklar som besvarar min forskningsfråga. Jag söker vetenskapliga artiklar ur följande databaser och biblioteksdata; EBSCO, ERIC, Arto, Nelli Portals E-resurser.

Tabell 1. Databassökning

Databas	Sökord	Träffar	Inkluderade	Exkluderade
EBACO-cademic Search Elite	child welfare+art	3	-	-
ERIC– education resources information center	foster care, art	11	1	10
Nelly	child welfare ^{??} + draw	28	1	27
	child welfare+ drawing,	67	1	66
	child welfare+ art	87	1	86
Arto	taide, lastensuojelu	2	-	-

3.4 Tillvägagångssätt

I min databassökning fick jag flera träffar, men de flesta artiklar var inte tillgängliga eller skulle ha kostat ifall man ville beställa. Detta är orsaken att tillgång till material var knapert. De flesta artiklar behandlade inte det ämne som jag undersökte. Även tillgängliga artiklar exkluderade jag, eftersom forskningarna inte motsvarade mina kriterier. De flesta artiklar jag exkluderat beskrev inte hur konstmetoderna gjordes, eftersom de koncentrerade sig istället på att forska i effekter. Fokuseringen låg i metoderna, som sedan kopplades till min egen undersökning. Få artiklar behandlade bildkonst med små barn, vilket var också en faktor till att de artiklar som jag inkluderade var få. Det fanns inte heller många artiklar, vilka berörde studier inom anstaltvård, vilket ledde till att mina

studier har bredare perspektiv och behandlar forskningar som berör studier för barnskyddsklienter eller forskningar vilka nämner hur detta kan tillämpas med barn inom barnskyddet.

Tabell 2 *Översikt över valda artiklar*

Titel, författare och år	Problem och syfte	Metod	Resultat och diskussion
1. Sheller, Sandy 2007 <i>Understanding Insecure Attachment. A study using Children's Bird Nest Imagery</i>	Med hjälp av barnets visuella form av fågelbo förstå barnets relation till sin familj	Data samlades från konst session med öppna intervju frågor. Fyra barn deltog i konst sessionen och blev skilt intervjuade efter att de hade tecknat och pysslat med sitt fågelbo	Med hjälp av fågelbo kom det fram teman som låg känsla av trygghet i nära relation, känslan av övergivenhet, känslan av skada och fara, brist på skydd och vård
2. Moss, Michelle 2008 <i>Broken circles in out-of-home care in Queensland, Australia</i>	Undersökning hur man stöder barnskyddets klienters identitet och kulturell insikt	Undersökningen involverade 20 ingående narrativa bildkonst intervjuer med barn och unga människor, där åldern var mellan 4-18, och som indelades i fyra grupper enligt ålder. Steg två i forskningen baserade på 11 intervjuer av personal som jobbade för barnens trygghet eller inom barnskydd	Presentation av barnens syn och yrkesutövare ger en rik och detaljerad syn in i meningen, betydelse och komplexiteten av identitet och kultur för barn som kommer från en annan kultur och unga människor. Barnen som vårdades inom barnskyddet, hade dålig självkänsla, problem med anknytning till andra

			människor, hade svårt att lita på andra eller känna igen känslor
<p>3. Coholic, Diana. Eys, Mark. Loughheed, Sean</p> <p>2011</p> <p><i>Investigating the Effectiveness of an Arts-Based and Mindfulness-Based Group Program for the Improvement of Resilience in Children in Need</i></p>	<p>Jämföra effektiviteten i en konst baserad grupp och i en ”sinnes fullhet” baserad grupp för att bevisa strategier hos barn i nöd. Hypotes: barn som deltar i Hap skulle få bättre poäng i strategier och i självbegreppet jämfört med barn som deltog i en konst och kraft grupp</p>	<p>36 barn som var i åldern mellan 8-14 deltog i studien. Barnen var klienter i organisationen för mental hälsa och från barnskyddet. Där barnen fanns placerades en 12 veckors Hap session. Dessutom deltog några även i en konst och kraft grupp. Forskarna använde sig av Piers-Harris Själv-koncept skala och RSCA för att mäta effekten på barnets självförståelse och förståelse av emotioner. Under konst metoderna användes video inspelning för att analysera metodernas effekt.</p>	<p>Resultatet visade att det inte var någon effekt på själv konceptet enligt skalan. I diskussionen kom det fram att mera uppmuntran med barnen skulle ha behövts i användning av HAP emotionsövningen. Hap-metoden kom till nytta för barn som var i nöd, de hade nytta av att få uttrycka sig själv och kände ändring i sina känslor, kunde reglera sina emotioner bättre.</p>
<p>4. Notbohm, Ellen</p> <p>2008</p> <p><i>ART-ful teaching for</i></p>	<p>Hur använda olika metoder i bildskapande så att det pas-</p>	<p>Författarens egen yrkeskunskap och erfarenhet om bildkonst</p>	<p>Författaren lyfter fram att bildkonst är betydelsefullt för</p>

<i>different Learners</i>	sar till barn som har olika svårigheter		barn som har svårt att uttrycka sig.
---------------------------	---	--	--------------------------------------

3.5 Analys av material

I analysen av insamlade material kommer jag att använda mig av innehållsanalys. I en innehållsanalys ska man på ett systematiskt och stegvist sätt klassificera data för att kunna lättare identifiera mönster och teman, och målet är att beskriva specifika fenomen. (Forssberg & Wengström 2003:146) Enligt Jacobsen (2007:135,139–140) ska innehållsanalysen dela in de fynd som hittas i data i teman eller kategorier, därefter försöker man hitta samband mellan kategorierna. I min analys kommer jag att söka efter kategorier som fångar viktiga teman i min problemformulering. Kategoriseringens syfte är att förenkla komplicerade, detaljerande och omfattande data. Efter kategoriseringen fyller jag kategorierna med innehåll och jämför skillnader och likheter, dessutom förklaras dessa skillnader och likheter.

3.6 Etiska överväganden

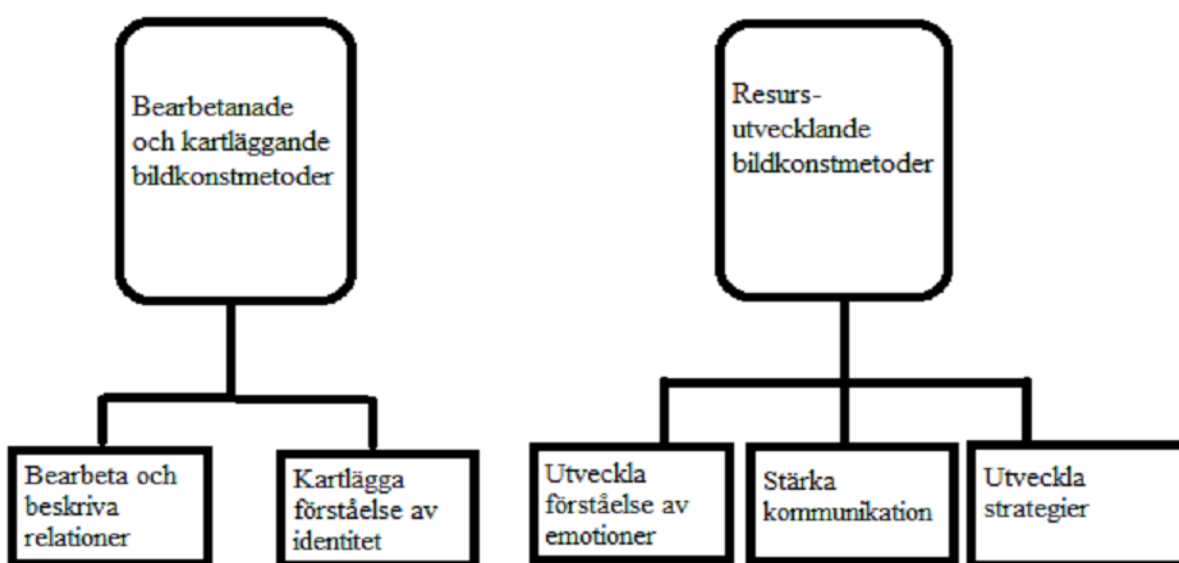
Etiska överväganden vid systematiska litteraturstudier bör göras beträffande urval och presentation av resultat. Det är viktigt att välja studier som har fått tillstånd av en etisk kommitté eller där noggranna etiska överväganden har gjorts. Alla artiklar skall redovisas som ingår i litteraturstudien. Forskaren ska presentera alla resultat som stöder perspektiven och inte stöder hypotesen- det är oetiskt att endast presentera de artiklar som stöder forskarens egen åsikt. (Forssberg & Wengström.2003:73–74)

Jag presenterar data korrekt och i den mån som är möjlig för att försöka återge resultat på ett fullständigt sätt och placera dem i sammanhang. Att presentera data på ett fullständigt sätt anses viktigt för att resultatet ska bli korrekt. En korrekt presentation innebär också att man inte ska förfalska data och resultat. I min presentation fokuserar jag

mig på öppenhet, där jag ska så långt som möjligt beskriver de val jag gjort under undersökningsprocessen. (Jacobsen 2007:26–27)

4 RESULTAT

I detta kapitel redovisas resultatet från litteraturstudien. Artiklarna och studierna delades in i kategorier för att greppa arbetets syfte. Mitt syfte är att undersöka vilka bildkonstmetoder den professionella kan använda sig av i bemötande med barn. De kategorier som presenteras i resultatet utgår från de bildkonstmetoder jag hittade i artiklarna och hur dessa metoder kan stöda barn. Kategorierna är: utforska relationer, identiteter, utveckla resurser och strategier

Figur 2 resultatöversikt

4.1 Bearbetande och kartläggande bildkonstmetoder

Resultatet visar att det finns olika bildkonstmetoder som stöder barnets bearbetning och kartläggning av hans/ henne relation och identitet.

4.1.1 Bearbeta och beskriva relationer

Enligt resultatet finns det två olika bildkonstmetoder som passar bra för barn. Dessa två ger möjlighet för barnen att bearbeta och beskriva sina relationer. Den ena metoden är fågelbo, där barnet ritar en tvådimensionell teckning och bygger en tredimensionell bild av ett fågelbo. (Sheller 2007:119) Den andra metoden är kommunikation i samband med konst (Moss 2009:311).

Bildkonstmetoden fågelbo är ganska lik familjeteckningar, men med mer emotionell distans. Detta är mindre hotfullt gentemot klienten och mindre likt att väcka defensiva mekanismer. (Sheller 2007:120) Denna metod görs individuellt i en bekant miljö vid en forskningsenhet. Denna process tar från en timme till en och en halv timme. Varje barn ska erbjudas variation av material; mjuk modeller för skulpturen, penslar, suddgummi, bricka som underlag att göra skulptur, diverse markörer, kriter och 11x 14 vitt papper, mossa för att bygga boet. Direktionerna som gavs till varje deltagare var: du får använda vilket som helst av dessa material för att göra teckningen och en lerskulptur av fågelboet, fåglarna som bor där, och var fågelboet är lokaliserat. Efter att du är färdig kommer handledaren att fråga frågor och låta barnet berätta en saga om boet. Den vuxna engagerar barnet med öppna lyhörda intervjuer om barnens konstverk och deras erfarenhet av teckningen och skulpturkonst som fordon för verbalt uttryck, som följs med typisk fenomenologiutredning som inte följer stela, förutbestämda frågor.

Undersökning av barnets upplevelse av anknytning var sökt genom verbal överföring med barnen som byggde på teman från deras visuella representation av fågelbo. Bildernas innehåll observerades, så som mammafågel, pappafågel, fågelbarn, skyddad eller oskyddad konstruktion av boet, omgivningen runt boet, lokalisering och närheten av fåglarna, placering till varandra. Med hjälp av kommunikation kan den professionella också fokusera sig på barnets interna arbetsmodeller av anknytning och relation. (Sheller 2007:121)

Fri teckningsuppgift används i samband med berättelseteknik. Bildkonstmetoden erbjuder barnen många olika alternativ av material. De fick fritt välja vad de ville använda i sin teckning. Metoderna som användes ska tillämpas i barnets kognitiva förmåga. De yngsta barnen som var med i denna bildkonstmetod är i åldern mellan 4-7 år, vilket gjorde att i samband med detta användes berättandeteknik. Med hjälp av berättandetek-

nik kunde den vuxna förstå och visa förståelse för vad barnen berättade under tiden de tecknade. Diskussionen som pågår under denna teckningsstund ska utgå från barnets önskan att tala eller inte. Omgivningen var barnen tecknar ska vara trygg för att barnet ska våga prata om sina relationer och sin familj. (Moss 2009:313–314) Resultatet av denna metod visade att relationerna kunde kartläggas under den tid barnen tecknade och berättade om sina familjer. (Moss 2009:317–318)

4.1.2 Kartlägga förståelse av identitet

Resultatet visar att med hjälp av bildkonstmetoder, som fri teckningsuppgift kombinerad med intervju, kan man kartlägga barnens förståelse av sin egen identitet. (Moss 2009:311)

Identitet kan delas in i kultur, självförståelse, självförtroende och relation. (Moss 2009:311) För att kartlägga detta används intervju och fri teckningsuppgift. Man erbjuder ett stort alternativ av material och barnen fick fritt välja vad de ville använda i sin teckning. Metoderna som användes ska tillämpas enligt barnets kognitiva förmåga. För dem som är yngst, 4-7 år, ska bilder representeras och berättelser användas, för att förstå och visa förståelse för vad barnen berättar. Även berättande konstterapi användes. Omgivningen spelade en roll för att ge resultat. Omgivningen ska vara trygg. Diskussion som pågick under denna process ska utgå från barnets önskan att tala eller inte. (Moss 2009:313–314) Resultatet av självförtroende bedömdes på olika sätt. För yngre människor märkte man självmedvetenhetsbeteende, hur de talade negativt om sig själva, förlöjligande av sig själva under tiden deras konstverk var analyserat. (Moss 2009:318) För att förstå identitet och kultur användes frågor om hur barnet förstår vad identitet betyder och frågor om deras kultur (Moss 2009:316).

4.2 Resursutvecklande bildkonstmetoder

I resultatet kom det fram olika sätt att kunna utveckla krafter och strategier genom bildkonst. Resultatet visade att det finns fyra olika metoder som stöder barnet. Dessa bild-

konstmetoder är HAP, fågelbo, modellera och handledarens uppgift. Bildkonstmetoderna stärker barnets krafter i emotioner, kommunikation och strategier.

4.2.1 Stärka förståelsen av känslor

Enligt resultatet från litteraturstudierna används bildkonstmetoden Holistic Art-Based group program, HAP, för att stärka självkännet för barn som behöver stöd. Metoden HAP har en uppbyggnad med en början, en mitt och en avslutning. HAP inleds med uppvärmnings aktiviteter för att hjälpa att fokusera barnets uppmärksamhet till gruppen och engagerar dem in i processen. Detta gjordes med hjälp av olika konstbaserade uppgifter baserat på olika teman som förenar gruppprocessen, behov och mål. T.ex. lära sig om känslor, bygga gruppsammanhållning eller öva på sinnesfullhet. I mitten av verksamheten ska den innehålla en informationsrik diskussion, som följs med mera konstbaserade metoder, inkluderat med en kort meditativ typ av träning, som styr bildspråk eller en medveten sinnesfull andningsträning. I slutet av HAP används en avslutande träning. Metoderna som användes var följande; mixa och matcha känslor, rita en myra i olika perspektiv, hur man ska våga drömma. Innan bildkonstmetoden användes med barnen hade handledarna fått läsa litteratur om HAP-metoden och dessutom lärt sig konstmetoder, barnets utveckling, anknytningsteori och trauma. Handledarna fick reflektera sin kunskap i team. (Coholic m.fl. 2007:838–839) Följande bildkonstmetoder användes för att stöda barnens emotioner.

Mixa och matcha känslor är en enkel början på en verksamhet att uppmuntra barnen att matcha färger enligt känslor. Barnen fick också använda tidningar och klippa ut olika bilder på ansiktsuttryck eller rita deras egna ansiktsuttryck. Mixa och matcha känslor kunde också övas i rollspel, där andra gruppmedlemmar måste gissa känslan som barnet visar. (Coholic m.fl. 2007:838–839)

Rita en myra (Ant drawing) uppmuntrar barnen att experimentera med olika perspektiv genom att ha dem att rita ett objekt från olika vinklar av myran. Denna övning främjar idén med de val som finns med avseende till hur vi känner oss, en aktör av en föreställ-

ning och diskussion av olika perspektiv. Målet med denna teckningsövning är att hjälpa barnen att förstå och tolerera deras känslor. Barnen lär från olika perspektiv hur dessa kan hjälpa dem att klara sig mer effektivt med deras känslor så att de inte grubblar eller blir fast i smärta, frustration eller sorg. (Coholic m.fl. 2007:838–839)

Diskutera med barnen om deras drömmar är en annan metod som användes för att hjälpa barnen att identifiera, processera och förstå sina känslor. Målet av denna aktivitet är att barnen ska beakta deras drömmar som verktyg för att studera sig själva och få förståelse över andra gruppens medlemmar. Barnen blev uppmuntrade att berätta om deras drömmar på ett annorlunda sätt, t.ex. skapa en bild i en berättande form med hjälp av serieteckning. Barnen som hade svårt att komma ihåg sin dröm, blev uppmuntrade att skapa en dröm eller något som de önskade skulle ske i deras liv. Drömcollage kan också användas i denna metod. Drömcollage byggs upp av tidningsbilder och ord. Barnen blev uppmuntrade att klippa ut bilder och ord som relaterade till deras dröm. När collaget var färdigt följdes en gruppdiskussion som utgick från att diskutera känslor och tankar om deras drömmar. Barnen frågades, t.ex. vad de ser i sitt collage, hur deras dröm fick dem att känna sig, vad de skulle villå ändra i sin dröm och om drömmen hade ett meddelande. (Coholic m.fl. 2007:838–839)

4.2.2 Kommunikation

Resultatet visar att bildkonst stöder kommunikation och att barnen vågar uttrycka sig mera i bild. Tre artiklar lyfter tydligt fram hur bildkonst stöder kommunikationen. Bildkonstmetoderna som stöder kommunikation är fågelbo, metoden skulptur med modeller och metoden stöda med teckning.

Resultatet visar att göra fågelbo utvecklar en positiv erfarenhet som leder till förbättrad kommunikation. Den vuxna engagerar barnet med öppna lyhörda intervjuer om barnens konstverk och om deras teckning och skulptur. Fordon för verbalt uttryck följs med typisk fenomenologisk utredning som inte följer stela, förutbestämda frågor. Undersökning av barnets upplevelse av anknytning var sökt genom verbal överföring med barnen, som byggde på teman från deras visuella representation av fågelbo. Barnen blev frågade om de kände att konst hjälpte dem att komma ihåg och prata om relationer. Alla 4 barn

svarade jakande, där en flickas kommentar var; ”det är mer än roligt, jag gillar att prata när jag gör saker”, och en annans flickas kommentar; ”arbeta med skulptur hjälper mig att lugna ner mig från att känna mig nervös och ängslig”. (Sheller 2007:124)

Nothbohm (2008) beskriver i bildkonstmetoder hur man stöder barnets kommunikation och uttryck. Den som drar bildkonsten ska inte tro att barnet har tidig erfarenhet av konst. Barnet ska först lära sig titta på bilder och fotografier och på basen av dessa rita abstrakta bilder. Därefter ska barnet få prova att använda olika material. När barnet har lärt sig detta kan den vuxna fortsätta med att uppmuntra barnet till att rita detaljer. Den vuxna och barnet försöker tillsammans skapa en teckning med detaljer, t.ex. ett hus, där man tillsammans för in små detaljer som fönster, dörrar, gräs. Detta är ett par-verbalt språk med varje detalj, så som den är ritad, man övar sig stava, uttala och fantisera. Notbohm tar upp i sin artikel att konst kan öppna dörrar för kommunikation till barn som har kommunikationssvårigheter eller har svårt att sina uttrycka känslor. Hon tar upp ett exempel om ett barn som inte ville prata. Barnet arbetade länge med en mörk skulptur, såg att ett annat barn såg på, och då sa barnet som lagade skulpturen; ” min mor är elak mot mig”. (Notbohm 2008:20)

4.2.3 Strategier

Resultatet av fågelbo visa att barnen utvecklar strategier i teckningar hur de kunde känna sig tryggare. Barnen uttryckte strategier mot osäkerhet, skydd och stöd, genom att teckna sitt fågelbo. Två barn gjorde strategier genom att inkludera scheman i sina teckningar. Dessa scheman involverar andra figurer som ger skydd eller bekvämlighet istället för anknytningsfigurer. Ett barn ansåg att flera fågelfamiljer kunde bo tillsammans och vara en flock. Resultatet visar också att barnen ville ha boet nära hemmet, för att skydda boet mot den farliga världen. Då barnen tecknade uttryckte de sig fascinerat om fara och våld. En flicka ritade en stor sol och berättade att mamma fågeln flyger för nära solen och smälter. Med trygghet kopplar alla barn idén med att under natten är det tryggt för fågelfamiljen. Ett barn uttryckte sig att fågelungarna blir matade under natten och att fågelungarna är nervösa under dagen. Ett annat barn berättade att under natten

sover jägaren och på morgonen är jägaren trött, så därför är det tryggare för fåglarna under natten. (Sheller 2007:124)

5 ANALYS

I analysen kopplar jag resultatet med teori. Jag lyfter fram hur den professionella kan använda sig av olika bildkonstmetoder med hjälp av handlingskompetens. Analysen kommer att beskrivas ur mottagningshemscontext.

5.1 Bildkonst som en socialpedagogisk metod inom barnskyddet

Enligt Eriksson och Markström (2000:173–174) krävs det i många professioner handlingsinriktad kunskap. I socialpedagogiskt arbete skall teorier och metoder omsättas till en handlingsnivå. Jag presenterar i min analys bildkonst som en handlingsmetod i bemötande av klient inom barnskyddet. Madsen (2001:226) beskriver hur socialpedagogen kan med hjälp av handlingskompetenser ge rätt vägledning i bemötande till klienten. Jag analyserar de olika bildkonstmetoderna med hjälp av teorin och lyfter fram vilka kompetenser kommer i användning i bildkonst.

5.1.1 Den produktiva kompetensen/ Handen

Enligt Madsen (2001:228) betyder den manuella/ produktiva kompetensen bland annat att socionomen ska kunna vara kreativ samt kunna skapa meningsfull verksamhet med hjälp av olika typers material, och kunskap och fakta. Detta sammanfaller med resultatet att användning av bildkonst bidrar till kreativ och meningsfull verksamhet (Sheller 2007). Målet med användning av bildkonstmetoder är att stöda barns utveckling och ge redskap för barnet att gå igenom sina känslor.

Den manuella/ produktiva kompetensen aktualiseras i användning av olika typers bildkonstmateriäl. Materialutbud utgör grunden för den skapande processen inom bildkonst och man strävar efter att ha en stor variation i materialet. Materialet ska hjälpa barnet att skapa, därför är det viktigt att få barnet att skapa vissa föremål med hjälp av rätt utbud av material. När man använder metoden fri teckning får barnet själv vara kreativ och

använda det material som han själv vill. Produkten kan ses som bildkonstföremål, där barnen har skapat ett konstverk, t.ex. skulptur av fågelbo eller en teckning av sin dröm. Bildkonstmetoderna ska stöda barnets förmåga att kunna skapa konstverk. Moss (2009:313–314) beskriver i sin forskning att de kreativa metoderna som används med barnen ska även aktivera barnets kognitiva förmåga.

Utöver materialet har också miljön betydelse för den skapande processen. Miljön ska stöda verksamheten, den ska vara trygg, lugn och ge inspiration. Barn på mottagningshem kommer oftast från en kaotisk och otrygg miljö. För dessa barn är det viktigt att miljön känns trygg. Moss (2009) beskriver i sin identitetsforskning omgivningens roll, där omgivningen är viktigt för resultatet och tryggheten (Moss 2009:313–314).

5.1.2 Den expressiva kompetensen/ Hjärta

Den expressiva kompetensen representerar den estetiska och emotionella dimensionen. Genom kroppens språk får vi kunskap och handling, m.a.o. strävar man efter att hitta ett kommunikationssätt för sådan erfarenhet som inte kan uttryckas verbalt. T.ex. bilden och bildkonst kan användas som redskap. Bilden kan användas som redskap för att uttrycka känslor. (Madsen 2001:229, Eriksson & Markström 2000:173–174)

Resultatet visar att bildskapande är ett redskap för barnen att kunna uttrycka det som är svårt att säga verbalt (Coholic m.fl. 2007). Bildskapande är en metod för att uttrycka känslor. Det är ett redskap med vars hjälp barnen kan uttrycka det som är svårt att säga verbalt. I bildskapande ska den professionella ha kunskap om hur man uttrycker känslor och vilka bildkonstmetoder får barnet att uttrycka sig. Mixa och matcha känslor är ett exempel på en verksamhet hur den professionella kan uppmuntra barnen att matcha färgade delar av papper, där barnen använder sig av olika bilder av ansiktsuttryck. Barnen kan också rita deras eget ansiktsuttryck eller leka rollspel med känslor som andra i gruppen måste gissa. (Coholic mfl. 2007:838–839)

5.1.3 Den kommunikativa kompetensen/ Tungan

Det språkliga och sociala fältet täcks av den kommunikativa kompetensen. Kommunikation består av språk, där människor förhåller sig till varandra med handlingar som är språkligt betingade. Språket är vägen till ömsesidiga relationer, vilket är väldigt viktigt att ha som socialpedagogisk tanke när man bemöter barn ”som kommer från svåra förhållanden. (Madsen.2001:230)

Enligt resultatet är kommunikation ett sätt att stöda den kreativa processen. I alla artiklar användes någon form av kommunikation. I tidigare forskning kom det fram att kommunikation används som stöd i samband med teckning. I Shellers (2007) forskning om fågelbo ställer handledaren frågor till barnen och låter dessa berätta sagor om boet. Med hjälp av öppna lyhörda intervjuer om barnens konstverk, deras erfarenhet av tecknande, och modellerande av skulptur får den vuxna barnet att bli engagerat i processen. Kommunikationen fungerade med hjälp av verbal överföring med barnen, som byggde på teman från deras visuella representation av fågelbo. (Sheller.2007:121) Moss (2009) använde sig av berättande tekniker inom bildkonstmetoden fri teckning. Med olika berättelsetekniker kan den vuxna förstå barnet bättre och visa förståelse till vad barnen säger. Diskussionen som behandlar känsliga ämnen ska utgå från barnets önskan att tala eller inte. (Moss2009:313-314)

5.1.4 Den syntetiska och analytiska kompetensen/ Hjärna

Kunskap är en av tyngdpunkterna i handlingen. Socialpedagogen producerar systematiskt vetande genom att tillägna sig teoretiska kunskaper, ta del av andras erfarenheter, samt med hjälp av dessa dra slutsatser av egna erfarenheter. I den analytiska kompetensen ingår att kunna få insikt från det specifika till det generella, från delar till helhet. Den syntetiska kompetensen innebär att kunna se nya mönster och helheter genom att sätta samman delarna på nytt sätt. Centralt för den analytiska/syntetiska kompetensen är utforskning och reflektion i vardagliga situationer i socialpedagogisk praxis. (Eriksson & Markström 2000:173–174)

Det är kännetecknande för bildkonst och bildskapande att helheten består av små viktiga delar. Dels ska man ha kunskap om barnet och dess svårigheter, dels vilka bildkonstmetoder ska passa för detta barn. I bildkonstmetoden som stöder emotioner lyfter Coholic (2007) fram att handledarna ska ha kunskap i hur man använder metoden innan de används med barnen. Handledaren ska dessutom ha kunskap om barnets utveckling, och svåra erfarenhet som barnen kan ha t.ex. trauma. En annan sak som också stöder bildkonstmetoder är att den kan reflekteras mellan olika professionella. (Coholic et al. 2007:838–839) I bildkonstmetoder där det är frågan om att redogöra och studera om barnets identitet kommer den analytiska kompetensen fram. Bilderna ska analyseras och med hjälp av kommunikation kan man få en bild av barnens egen förståelse om sig själv och deras förståelse av relationer.

5.1.5 Handlingskompetensen/ Den femte kompetensen

Handlingskompetens är en integration av de fyra kompetenserna och hur man använder dem i reflekterad praktisk handling (Eriksson & Markström.2000:173–174). Socialpedagogen ska vara kreativ och ha förmåga att kunna tänka och handla på ett skapande sätt i förhållande till sig själv och sin omvärld. I den femte kompetensen ska man ha färdighet att använda material och att skapa, samtidigt ska man tänka på det etiska förhållningssättet, kommunikation och kunskap bland de olika delarna. (Madsen 2001:234)

För att professionella ska kunna på ett bra sätt använda bildkonstmetoder krävs det att hela handlingskompetensen aktiveras. Professionella ska ha kunskap om hur man använder olika bildkonstmetoder. Miljön ska vara lugn och trygg, där störande faktorer ska hållas borta. Den professionella har till uppgift att handleda bildskaparen. Handledningen ska vara uppmuntrande och engagerande och man ska använda sig av verbal-kommunikation som stöd i den kreativa processen. Med hjälp av bilden kan barnet uttrycka sig.

6 DISKUSSION

I detta kapitel diskuteras metoden och resultatet i min forskning. Metoddiskussion innehåller kritisk granskning om metoden som använts. Jag diskuterar också om metodens validitet och reliabilitet. I resultatredovisningen diskuteras om resultatet och om jag har fått svar på mina forskningsfrågor.

6.1 Metod diskussion

Metodvalet som jag valde till denna studie utgick från den metoden som besvarar mitt syfte bäst. Mitt syfte är att ge ökad kunskap till professionella om hur bildkonst används med socialpedagogisk mening. Med hjälp av litteraturstudie kunde jag använda forskningar och observationer om olika bildkonstmetoder.

Validitet kan delas in i intern- och extern validitet. Intern validitet visar om de data man samlat in och de slutsatser man dragit är riktiga, medan extern validitet innebär att man kan generalisera resultatet från en undersökning. Intern validitet handlar om huruvida resultatet uppfattas som riktiga. I innehållsanalys riktas uppmärksamheten mot fenomen, uppfattningar och åsikter. Därför blir det viktigt att testa om man har fått fram riktig information om fenomenen. (Jacobsen 2007:155–156) Data som jag har samlat in är observationer av fenomen, med fenomen menar jag bildkonstmetoder. Jacobsen (2007:160) menar att validiteten i data är starkt beroende av källor, och därför bör forskaren alltid ställa kritiska frågor om huruvida han har fått tag på de rätta källorna. I min datasökning har jag med hjälp av inkluderingskriterier försökt fånga rätta källor. Jag strävar efter att hitta förstahandskällor för att få större validitet. Problemet är att jag inte hade tillgång till alla källor, vilket kan ha resulterat i att viktig information har uteblivit.

I metoden ska också extern validitet kritiskt granskas. Extern validitet innebär att man kan generalisera resultatet från en undersökning. Generalisera ett fenomen är att påstå att något som man har sett i ett visst sammanhang kan äga rum i andra sammanhang (Jacobsen 2007:155). De artiklar som kommer fram i mitt resultat är gjorda utomlands, vilket ställer frågan om de går att generalisera in till Finlands barnskyddssystem? De

forskningar som presenteras i artiklarna är gjorda i Nordamerika eller i Australien, som kan ha en annorlunda barnskydds system än i Finland.

Forskningens reliabilitet kan definieras som mätmetodens förmåga att vid upprepad mätning av ett konstant fenomen ge samma mätvärde (Forsberg & Wengström 2003:107). När jag har valt ut artiklar för min studie har jag studerat artiklarnas reliabilitet. Om jag skulle ha ett större artikelurval skulle reliabiliteten kunna anses vara större än den är nu i denna litteraturstudie.

6.2 Resultatdiskussion

Mitt syfte är att beskriva hur man kan använda bildkonstmetoder inom mottagningshem och hur man kan använda bildkonst på ett socialpedagogiskt arbetssätt. Jag anser att båda forskningsfrågorna har behandlats och gett resultat.

I resultatet beskrivs metoder som kan användas med barn som har svåra tidigare erfarenheter av våld och behöver stöd. Inom barnskyddet har de flesta av barnen varit med om svåra situationer i sitt liv och därför ska den professionella med hjälp av bildkonst få barnet att bearbeta dessa svåra erfarenheter. Resultatet visar att bildkonstmetoder kan användas som en form av konstmetod för att stöda dessa barn att uttrycka sina svårigheter och stärka barnens resurser.

Inom mottagningshem kartlägger egenvårdaren barnens och familjens relation. Den professionella kan använda bildkonstmetoderna fågelbo och fri teckning med narrativ berättelseteknik för att redogöra barnets relation och förståelse om sin identitet. Med stöd av dessa bildkonstmetoder kan den professionella få en uppfattning om hur barnet förstår och uttrycker sin relation till sina föräldrar och syskon. Häkkinen (1999:112–114) beskriver nätverksarbete inom barnskydd. Bildkonstmetoden fågelbo kunde vara en metod för att från barnets synvinkel kartlägga barnets sociala nätverk.

I resultatet kom det fram bildkonstmetoder som stärker barnets resurser. Bildkonstmetoden HAP, som övar på förståelsen av känslor, är betydelsefullt för barn som har svårt att förstå och uttrycka sina känslor. Denna bildkonstmetod är ett redskap för barnen att lära hur de kan uttrycka sig, för att sedan kunna bearbeta sina känslor. Detta kan tilläm-

pas inom mottagningshem. Häkkinen (1999) beskriver hur barnskyddsanstalter ska ordna aktiviteter och problemlösning där individen ska tro på sina egna resurser och krafter och lösa positivt sina problem (Häkkinen 1999:112–114). I den tidigare forskningen lyfts det också fram teckningsmetoder om hur barnen kan uttrycka sina känslor, d.v.s. rädslor, ångest och depression. (Keränen 2001:123–148)

Bildkonsten, som ett socialpedagogiskt arbetssätt, är möjlig om den har en målsättning och använder rätta kompetenser. Enligt den socialpedagogiska handlingskompetensen visar resultatet att de flesta bildkonstmetoder kräver att den professionella ska ha en kommunikativ, produktiv, expressiv och analytisk kompetens. Resultatet visar en stark betoning på kommunikation och uttryck i användning av bildkonst, vilket även kom fram i de tidigare forskningarna.

7 SLUTSATS

I slutsatskapitlet beskriver jag mina konklusioner, där jag drar slutsatsen av mitt arbete som bygger på resultat och diskussion. Jag beskriver också om idéer till fortsatt forskning.

Med detta arbete ville jag forska i bildkonstmetoder och hur dessa kan användas inom mottagningshem. Svaret till forskningsfrågorna är att den professionella ska kunna använda sig av resursutvecklande, bearbetande och kartläggande bildkonstmetoder. Den professionella ska ha kompetens i hur man använder bildkonst, kunskap om barnen och deras eventuella svårigheter, och hur man kan använda kommunikation i bemötande med barn. Den professionella ska också målmedvetet arbeta med barnen inom mottagningshemmet och ge möjlighet till barnen att uttrycka sina känslor. Enligt min erfarenhet i mottagningshem är det viktigt att den professionella arbetaren är närvarande och lyssnar till barnet som vill uttrycka sina känslor och erfarenheter.

Min studie beskriver olika bildkonstmetoder som kunde användas inom mottagningshem. En intressant sak i min forskning är hur dessa bildkonstmetoder fungerar praktiskt i verkligheten? Ger de samma resultat eller annat resultat? Mitt förslag till fortsatt forskning är observation om hur dessa bildkonstmetoder fungerar på ett mottagningshem. Ett annat förslag till fortsatt forskning är hurdana bildkonstmetoder kan användas med ungdomar inom barnskydd.

KÄLLOR

Alerby, Eva & Elíóttir, Jorunn. 2006. *Lärandets konst : betraktelser av estetiska dimensioner i lärandet*. Lund : Studentlitteratur.

Aveyard, Helen. 2007. *Doing a literature review in health & social care – a practical guide*. England: Open University Press.

Barnskyddslag[www],I:Finlex,

Tillgänglig

[http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=barnskyddslagen](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=barnskyddslagen) Hämtad 26.9.2012.

Barkman, Johanna & Virtanen, Päivi. 2002 *Oma elämä kantaa: elämäkertaketju - ilmaisutaidot lastensuojelussa syrjäytymisen ehkäisemiseksi*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu . I:

Sava, Inkeri & Bardy, Marjatta. 2002. *Taiteellinen toiminta, elämäntarinat ja syrjäytyminen: Syreenin Taimi-projekti 2001-2003*. Helsinki : Taideteollinen korkeakoulu.

Browne, Kevin D & Veltman, Marijcke W. M. 2002. *The Assessment of Drawings from Children Who Have Been Maltreated: A Systematic Review*. Child Abuse Review Vol. **11**: 19–37 (2002)

Coholic, Diana. Eys, Mark. Lougheed, Sean. 2011. *Investigating the Effectiveness of an Arts-Based and Mindfulness-Based Group Program for the Improvement of Resilience in Children in Need*. J Child Fam Stud (2012) 21:833-844.

Cumming, Stevi & Visser, John. (2009) *Using art with vulnerable children*. Journal compilation © 2009 Nasen. Blackwell Publishing.

Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marei. 2000. *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur

Forsberg, Christna & Wengström, Yvonne. 2003. Att göra systematiska litteraturstudier. Stockholm: Natur och kultur

Friberg, Febe (red.). 2006. *Dags för uppsats – Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur.

Holmsen, Merete. 2007. *Samtalsbilder och teckningar : samtal med barn i svåra situationer*. Lund : Studentlitteratur

Häkkinen, Pasi. 2000, Lasta suojaavat yhteisöt. I: J. Sinkkonen & P. Pihlaja, red. *Ulos umpikujasta – miten auttaa tunnehäiriöistä lasta?* 1.-2. painos, Juva: WS Bookwell oy, s.94–121.

Höst, Martin & Björn Regnell & Per Runeson. 2006. *Att genomföra examensarbete*. Lund: Studentlitteratur

Jacobsen, Dag Ivar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring - Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Keränen, Eija. 2001. ”Isää en piirrä”. *Lasten väkivaltakokemuksen käsittely kuvailmasun avulla*. PERHEVÄKIVALLAN VARJOSSA-Lapsen aika projekti. Ensi- ja turvakohtien liitto

Killén, Kari .1996. *Svikna barn : om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen*. Stockholm : Wahlström & Widstrand

Kurki, Leena & Nivala, Elina. 2006. *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuudeb sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Känkäinen, Päivi. 2011. *Taide lastensuojelussa- oikeus ja mahdollisuus*. Sosiaaliportti. Hämtad: 24.11.2011.

http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/www.lastensuojelunkasikirja.fi/taide_lastensuojelussa/

Madsen, Bent. 2001. *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Madsen, Bent. 2006. *Socialpedagogik : integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.

Moss, Michelle. 2008. *Broken circles in out-of-home care in Queensland, Australia*. Child and Family Social Work 2009:311-321

Muranen, Päivi. 2012. *Mitä on lastensuojelu*. Sosiaaliportti. Hämtad: 27.2.2012.

http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/

Muranen, Päivi. 2012. *Lastensuojelulaitokset*. Sosiaaliportti. Hämtad: 27.2.2012.

<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/13b733cb-468c-4d2d-bd3e-1d921e572cd2.aspx>

Notbohm, Ellen 2008. *ART-ful teaching for different Learners*. Children's voice. November/December 2008:20

Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka & Välimäk, Anna-Leena. 2009. *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa : iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopistopaino

Sheller, Sandy.2007. *Understanding Insecure Attachment. A study using Children's Bird Nest Imagery*. Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association 2007:119-127

Taskinen, Sirpa. 2008. *Lastensuojelulaki. Soveltamisopas*. Vaajakoski:Gummerus Kirjapaino Oy